

Максим Дупешко (01.01.1985)

Закінчив Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича (магістр філології). Письменник. Автор роману «Історія, варта цілого яблуневого саду» (2017, «Видавництво 21»). Друкувався в українських та міжнародних антологіях і виданнях: «Київська Русь», «Ароfenie», «Це зробила вона» та інших. Учасник багатьох фестивалів, як-от Львівський міжнародний літературний фестиваль від «Форуму видавців», «Книжковий Арсенал», «Meridian Czernowitz» та інших.

Краєзнавець, дослідник буковинської історії та фольклору. Автор короткометражного фільму «Кілька запитань до тебе» та декількох буктрейлерів. Хобі: футбол, кінематограф, подорожі, гірськолижний спорт.

«Місто наповнилося людьми, які не хотіли більше залишатися сірою масою. Молоді музиканти і заборонені поети, українські патріоти і радянські дисиденти, мандрівні кобзарі й гуцули-трембітарі, вусаті бандуристи й пузаті баяністи, волохаті рокери і лисі металісти, меланхолійні художники й холеричні танцюристи, атеїсти, нігілісти і баптисти, греко-католики, православні та іудеї, студенти, спудеї та інші сповідувачі української ідеї, а ще казкарі, гончарі й лялькарі, вчителі, викладачі й лікарі, а ще були кияни, вінничани, лучани, і хмельничани теж, і тернополяни, робітники й селяни, кілька німців, поляків, румуни місцеві і молдавани, львів'яни, франківці, дрогобичани та інші бойки, лемки, й галичани, були тверезі і трохи п'яні, а ще козаки з товариства «Січ» з гарматами, львівські студентки у вишиванках, коралях і з дукатами, діаспоряни із жовто-блакитними прапорами, і навіть мольфар Нечай спустився з гір, домовився з хмарами й почувався собі непогано».

«Нас буде більше. Відтепер, відсьогодні, нас завжди буде більше».

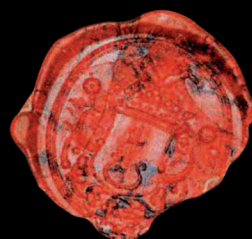
БІЛЯ КАРЕТИ
ПІД МЕРТВИМ ЛИСОМ

МАКСИМ
ДУПЕШКО

МАКСИМ
ДУПЕШКО

Максим Дупешко

БІЛЯ КАРЕТИ ПІД МЕРТВИМ ЛИСОМ

УДК 82-3
Д 79

Дупешко Максим

Біля карети під мертвим лисом / Максим Дупешко. – Чернівці :
Книги – XXI, 2021. – 176 с.

ISBN 978-617-614-311-6

Магічним числом роману «Біля карети під мертвим лисом» є вісім. Можливо, тому що вісімка нагадує спіраль ДНК, або клепсидру, або й стрічку Мебіуса, що символізує якщо не безкінечність, то принаймні безперервність. Тож не дивно, що головними героями твору власне і є генетичні лінії, часові тріщини та безперервна боротьба за приватне «я» та національне «ми». Зітканий, наче павутина з часточок часопростору, із вигаданих та реальних історій, посипаних дрібкою літературної магії, роман є не текстом-стрічкою, якою прикрашали коси дівчата, а, радше, «ловцем снів», прадавнім амулетом. У центрі цього амулету-вісімки українська аристократія – забута, втоплана в багно, розтерта на порошок, проте вона, наче фенікс, щоразу постає із попелища в боротьбі за честь та гідність.

Усі права застережено. Відтворювати будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та в будь-який спосіб, зокрема електронно, без письмової згоди правовласників заборонено.

ISBN 978-617-614-311-6

© Книги – XXI, 2021

© Максим Дупешко, 2021, *текст*

© Анна Стьопіна, 2021, *обкладинка*

Христі Венгрінюк та Сашкові Горському,
без яких не було б цього роману.

Пролог

Дівчина вкладається в постіль. Одягає шовкову нічну сорочку, натирає шию й зап'ястя духмяним розчином із трав, розчісує довгі русьві коси, поглядає час до часу у невеличке кругле люстерко, підморгуючи сама до себе, милуючись свіжістю свого обличчя, торкається своїх невеличких грудей, відчуваючи, що ті збільшилися, відганяє від каганця нетлю, яка пробилася крізь ситцеву фіранку на вікні й ось-ось обпалить свої крила. Одним блискавичним рухом ловить нічну гостю своєю долонею, а потім рвучко, трохи по-дитячому, ще без жіночої граційності підіймається із ліжка і, відгорнувши фіранку, відпускає метелика у темряву. Цієї миті вона відчуває гарячий подих ночі, наче десь неподалік дрімає дракон, посопуючи й випускаючи зі своїх ніздрів гарячі потоки повітря, щомиті готовий прокинутися й спалити все навколо. Так само рвучко юна дівка повертається до глечика з водою й ретельно обтирає пальці, бо ж кажуть, що якщо пилок від нетлі потрапить до очей, то можна осліпнути, а така okazія для панянки буде, звичайно ж, недоречна.

Завершивши всі процедури, трохи пострибавши у думках від мрій до переживань, від страхів до очікувань, дівчина, попри літню спеку, заснула. Аж ось у квадратний простір вікна увійшов місяць. І то не молодий, не старий,

а місяць уповні, наче загублений мідячок. Своїм циклоповим оком він глянув на дівчину, що саме потягалась на ліжку, бо ще продовжувала рости. Крізь сон вона почула якийсь гострий звук: чи то іржання коня, чи то тривожний поклик сурмача, чи гудок нічного паротяга, а може, насправді не було жодного звуку, а прокинулася дівчина від місячного світла.

Молода красуня спробувала заплющити очі, щоб продовжити сон, як почула скрип – то шарпнуло вікно, далі вона побачила волохату руку, врешті у проймі з'явився силует чоловіка, який устрибнув до кімнати. Не сказати, що дівчину охопив жах, та все ж холодок пробіг спиною. Вона сіпнула вустами, щоб крикнути, але забракло чи сміливості, чи то страху. Скоріше – останнього. Панянка відчувала, що нічого страшного не станеться, що цей чоловік не лихий. Він завмер посеред кімнати і було видно його широку спину, і було видно, як спадає на плечі кучеряве волосся, і були помітні над кутиком рота густі вуса. Навіть коли дівчина збагнула, що чоловік абсолютно голий, то все одно не злякалась: вона точно знала, що він не зробить їй нічого лихого, хоч ніколи досі його не бачила.

Так вони й гляділи одне на одного з десятків секунд. Аж доки чоловік не здійняв ковдри й не ліг на ліжко поряд із дівчиною, яка досі нічого не боялася, яка досі знала, що не трапиться нічого лихого. Вона відчула як його волохаті ноги торкаються шкіри на її литках, і це її ані злякало, ані викликало збудження. Вона просто це відчула. Повернула своє обличчя до його обличчя і побачила відблиск місяця у його чорних очах. І знала вона, що очі ці чорні не від нічної темряви, не від мороку кімнати, а просто чорні від чорноти своєї. І досі не боялася, бо ж відчувала, що хоч би й диявол, а нічого страшного не зробить.

І так минуло ще кілька хвиль, за які в цій кімнаті нічого не відбулося, хоч десь далеко чи зовсім близько хтось встиг

вмерти чи народитися. Навіть місяць на мить встиг сховатися за хмару, а потім знову з'явитися. Вони дивилися одне на одного, аж поки він не промовив: «Моя квіточко, моя краплиночко. Маю тобі дещо сказати...»

1. Марко

Чернівці, 2019

Марко Видинів повертався додому з радіопередачі, в якій він розповідав про Михайла Грушевського як політика та історика. Він ще раз проговорював свої речення, щоб упевнитися, що нічого не сказав зайвого ні вранці на лекціях в університеті, ні в радіоетері. Йому було приємно, що люди ще цікавляться такими розмовами, а не лише бульварними балачками про тотальне схуднення зірки американської музичної сцени та порадами психолога про те, як позбутися самотності.

Та сам Марко нічого не хотів позбуватися, хоч не мав вдома ні коханої, ні собаки, а хіба мурах, які час від часу об'являлися на кухні і повзали днями й ночами в пошуках цукру. Якщо заглянути в його шафу, то й там не знайдеш жодного скелета, хоч як історик він був на археологічних розкопках і принаймні лопатку людини, яка жила і померла кілька сотень або тисяч років тому, міг собі на пам'ять залишити. Але й фетишистом Марко Видинів, як видно з усього, не був.

Доволі нудний персонаж. До психолога не ходить, справно сплачує за житло, не курить, алкоголь вживає доволі

рідко, і навіть пакетика з коноплею не знайдеш у закапелках його квартири. Аж ось нарешті щось цікаве. Грамофон і поличка з платівками. Хоча й це є цікавим не для всіх, бо коли Марку вживався терпець від нестримної сексуальної енергії, і він запрошував першу-ліпшу дівку з бару до себе на вино, то та, побачивши цей раритетний агрегат, подумки зауважувала: «А це що за реманент (*маючи на увазі «раритет»*) Ну, я одразу зрозуміла, що це дивний чоловік – ще тільки коли він представився. Бо ім'я у нього таке, ніби він викладач історичного факультету, але тримати в себе цей металообрхт, коли є інтернет і сайти усілякі, де можна музику слухати... Може, йому подобається, коли воно шипить?.. Ну, та то із шипінням також можна в інтернеті усе знайти».

Так, Марко належав до тих людей, які привозять із української столиці не київський торт, а платівку «Лед Зеппеліну» та збілочку віршів Василя Симоненка.

І оскільки ми безцеремонно влізли в його квартиру (будьмо відверті, із міркувань зовсім не злочинних, бо винести звідти все одно нічого), то навіщо зупинятися – перейдімо до його особистого життя. І тут пригод у цього молодого чоловіка не так вже й багато, та все ж одного разу він ледь не одружився. Дівчину звали... Як же її звали? Втім, навіть сам Марко забував, як її звати, тому це не так важливо. Він взагалі цей період перебув майже без пам'яті, бо спільних тем вони не надто знаходили, а коли пауза в розмові тривала більше за півтори хвилини, співрозмовниця роздягалася, притуляла молодого викладача до своїх наповнених різноманітними духовними смислами грудей, і після цього вони довго, дуже довго (Марко навіть не уявляв що може так довго) займалися сексом. Видинів після таких пауз у розмові приходив на роботу наче привид, що студенти, звісно, помічали і, перешіптуючись, казали один одному: «Бідний наш

Марко, йому дисертацію скоро захищати, а він уже геть схуд».

Та якось наречені знайшли тему для розмови:

– А ось тут у нас стоятиме стереосистема. Цю картину ми знімемо.

– Стереосистема?

– Так. Щоб ми могли співати караоке, слухати музику.

– Справді?

– Так. Ми тут зробимо квартиру-студію. Тут стіну розберемо і поставимо арку.

Після цього геть пополотнілий Марко задумався: що його наречена більше любить – його самого чи його квартиру?.. Ну, із того, як вона з ним активно проводить ночі, то сумнівів не мало би бути, та все ж... Та все ж Марко наважився сказати, що вони мусять розлучитися. Для тихесенького Видинова, який страшенно не любив конфліктних ситуацій, це було вперше. До того жінки кидали його завжди раніше. Тож цього разу він мусив проявити фантазію і все вирішити сам. Виглядало це все так:

– Розумієш, тобі потрібен чоловік значно серйозніший, який готовий взяти на себе відповідальність за сімейне життя.

Поки Марко говорив, його наречена намагалася паличками впіймати суші-роли, які ковзали тарілкою наче на роliках, і тому не особливо вслухалася. Хоча причина була навіть не в суші, а в тому, що вона належала до тих жінок, які абсолютно не вміють слухати, до тих, яким навіть мозок запудрити непросто, бо вони важко сприймають всілякі аудіо-файли наповнені змістом складнішим, аніж у якоїсь попсової пісеньки.

– Я відчуваю, що ти прекрасна жінка, яка готова...

– Як китайці це роблять? Ти можеш мені це пояснити?

– Ну, ми в японському ресторані, але ти маєш рацію – китайці теж користуються паличками, – Марко був уже не

дуже радий, що повів її у ресторан, бо ці невеличкі кульки рису цікавили його співбесідницю значно більше, аніж те, що її зараз покинуть, залишать одну-єдину в цьому жорсткому світі. Але як розпочав, тож уже треба закінчувати. – І мені дуже боляче про це говорити, бо ти не та людина, яку б я хотів образити. Ти цього абсолютно не заслуговуєш. Ти дуже добра. Ти навіть задобра, як для такого чоловіка, як я.

– Палички треба тримати ось так. Я вже зрозуміла.

– Час, проведений з тобою, був прекрасний, але я не впевнений, що зможу дати тобі більше.

– Так, я теж тут гарно проводжу час. О... Поглянь на ту жінку. Вдяглася, як остання повія.

– Так, напевне. Отже, підсумовуючи, я скажу, що змушений покинути тебе.

– Як таке можна вдягн... Що ти щойно сказав?

– Що нам треба розійтися...

– Ти серйозно? Оце наїлася сирією рибою...

Після цього випадку Марко був значно обережніший. Він намагався якомога далі триматися від жінок, які чудово знають, як правильно обкласти не тільки квартиру, а й життя свого чоловіка. Були у Марка й інші стосунки, але закінчувалися вони легко й швидко, без особливих скандалів і походів у суші-бари.

Отже, маємо частину, яка змальовує Марка Видинова у звичному для нього середовищі: історичні праці, коридори з високими стелями, студенти з ще вищими, аніж університетські стелі, амбіціями, книги, платівки, нечасті зустрічі з не надто певними жінками. Такий він ось Марко Видинів.

Варто згадати, що істориком він вирішив стати після подій, які сталися в ранньому, зовсім ранньому дитинстві. Його дід працював у краєзнавчому музеї і якось запросив Маркового батька із самим Марком у музей, і вони навіть

спустилися у холодні підвали з прихованими фондами: старими меблями, глечиками, монетами, картинами, одягом – і все це було оповите ароматом сакральності і таємниць. За якийсь час наприкінці вісімдесятих і дід, і батько пішли з життя. Один за одним, наче підтверджуючи прислів'я, що біда сама не ходить. Дід помер своєю смертю, батька ж убила машина, яка вилетіла на тротуар і приплюснула чоловікове тіло до стіни.

Далі були 90-ті, в яких його матері доводилося скрутно, тож часу на маленького Марка не було. Він звивав до самотності, до поринання у свої думки, сни, мрії, до тривалих споглядань у вікно, блукань містом, а ще були книги і музика. «Територія А» після уроків, шкільна дискотека з шаленими стрибками під час звучання «Весни» гурту «ВВ» і перший поцілунок у дворику на вулиці Кобилянської, який пахнув жуйкою «Love is» і пилом, здійсненим дощем (пахнув, звичайно, поцілунок, а не дворик). Ініціаторкою була однокласниця – сам би не наважився. Може, вона просто хотіла зігрітися, може, так вплинув на неї дощ або перегляд «Дев'яти з половиною тижнів» на відеокасеті таємно від батьків.

Марко продовжував блукати містом поміж написами «Metallica» і «Цой жив» на гаражах та пам'ятках архітектури місцевого значення, аж доки не натрапив на хлопців та дівчат, які пили ром-колу, крали в батьків цигарки «Мальборо», «Дойну» чи «Прилуки» і співали під гітару пісню «Вона» гурту «Плач Єремії». Ром-кола йому не пішла, він не міг бачити себе збоку із цигаркою, а лише останнє пасувало його меланхолійному світобаченню. Ось яку дівчину він хотів знайти на межі тисячоліть – сумну й таку, що не п'янітиме від дешевого вина. Але, як бачимо, ці пошуки розтягнулися на роки.

2. Уляна

Кам'янець, 1835

Уляна Бартез вже з чверть години була змушена вислуховувати балаканину Настасії Мешкової про прекрасних офіцерів, які були на балу в Хотині. Самій же Уляні щось було не до снаги думати про цих напіндючених паяців, які оглядали дівчат так, наче обирають собі носовичка на ринку. П'яненко граф Мешков, попри постійне торохкотіння карети (через свою скупість ніяк не хотів купувати нової), похрюпував у кутку, що й розв'язало язика Настасії.

Уляна ж прагнула додому, до матері. Їй ця ідея з балом одразу не сподобалася. Бо була дівчина за своїм характером вільнолюбною, любила музику, вправлялася на клавесині, а ще безмежно любила пташок і навіть малювала їх – мала до того хист. Одного разу навіть вибралася за межі міста із хлопчачами, які знали, де є гніздо сови, – щоб намалювати птаху. Щоправда, за ту пригоду дісталася від матері, бо де би це годилося юній панянці тинятися зі зграєю урвиголів дебрами Смотрича.

Той день, який у своїх спогадах Уляна, назвала днем сови або совиним днем, був для неї одним із найсолодших у житті. Вона, наче Білосніжка з сімома

гномами-хлопчаками, позбулася правил, установлених її суспільством, зайшла по коліна у Смотричеву воду, наїлася аличі безпосередньо з дерева і зрештою зняла зі свого обличчя маску юної діви – чемної і вихованої, такої правильної, але водночас безмежно дурної. Почувала себе, як і всі молоді дівчата із заможних шляхетних сімей середини XIX століття, замкненою у золотій клітці правил та умовностей, які придумали собі аристократи. Малювала пташок, бо сама хотіла стати пташкою, прокинутися одного ранку із крилами і полетіти геть від тісних корсетів та безглузвих посмішок для набундючених гостей.

І поки літала Уляна у своїх мріях, навіть не почула, як на їхню карету налетів вихор. Коні заіржали, фірман заверескавив, граф Мешков прокинувся, а Настасья пополотніла. У віконечко заглянуло дуло пістоля, а за ним – вусате обличчя розбійника.

– Доброго вечора, пані та панове. На вас чекає лісова інспекція. Будьте такі ласкаві вийти.

Поки граф Мешков зі своєю донькою та її подругою вийшли із карети, один із нападників прив'язав фірмана до колеса. Як виявилось, розбійників було не двадцять, не десять, і навіть не пів дюжини, а лише двоє. Вусань, хоч був молодшим, скомандував другому:

– Глянь-но всередину, друже Тхорище. Може, панство перевозить якісь цяцьки, – сивий розбійник поліз всередину, а той, що тримав на прицілі графа Мешкова, продовжив розмову. – То ви, бачу, їдете з балювання. Добрі наїдки були, файно потрясли тілесами?

– Ти ето... той... Не знаєш, хто я, – забурмотів граф Мешков.

– Ну, то гайда знайомитись.

– Я – граф Мешков. Ти тільки тронь мене, і тебе уроють.

– Слухай, мій любий Тхорику, ти чуєш там? Нам погрожують! Ти там не обісцяв зі страху карету? – вусань почав

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.